

Toelichting Hendrikus Johannes Witteveen voor de Vaste Kamercommissie voor Financiën over het Rapport Werner (21 december 1970)

Caption: In het proces van vaststelling van de Nederlandse begroting, overlegt minister van Financiën Hendrikus Johannes Witteveen op 21 december 1970 met de Vaste Kamercommissie voor Financiën over het ontwikkelen van een stappenplan voor de weg naar economische en monetaire unie.

Source: Zitting 1970-1971. Staten-Generaal Digitaal, parlementaire documenten uit de periode 1814 tot 1995.

Copyright: (c) Centraal Archief Tweede Kamer

URL:

http://www.cvce.eu/obj/toelichting_hendrikus_johannes_witteveen_voor_de_vaste_kamercommissie_voor_financien_over_het_rapport_werner_21_december_1970-nl-8a34440d-8f60-4f4f-ac74-1065b5043a8b.html

Note: This document has undergone optical character recognition (OCR), so that full text search and copy/paste operations can be carried out. However, the result of the OCR process may vary depending on the quality of the original document.

Publication date: 05/11/2012

Zitting 1970-1971 – 10 900

RIJKSBEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1971

HOOFDSTUK IXB - FINANCIËN

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Nr. 10

De vaste commissie voor Financiën voerde – zoals tijdens de plenaire behandeling van hoofdstuk IX B van de rijksbegroting op 8 december 1970 reeds was aangekondigd – op 21 december 1970 mondeling overleg met de Minister van Financiën over de verwezenlijking in etappes van de economische en monetaire unie in de Europese Gemeenschappen. De bewindsvan was vergezeld van de heren mr. A. Y. A. Looijen (directeur buitenlands betalingsverkeer), drs. R. L. Haan en drs. J. W. J. Margés (medewerkers bij de afdeling internationale monetaire zaken).

De minister stelde in zijn inleidende beschouwing allereerst vast dat reeds geruime tijd bij het gesprek over de economische en monetaire unie een tegenstelling optrad tussen degenen die slechts overeenstemming nastreven over de inhoud van een eerste etappe en degenen die ook het te bereiken einddoel in essentie willen zien vastgelegd. Nederland staat op het laatstgenoemde standpunt, omdat het niet verstandig is met elkaar maar vast in zee te gaan, zonder dat vaststaat dat de lidstaten bereid zijn om de belangrijkste voorwaarden te scheppen voor een monetaire unie en hun streven voor de toekomst daarop duidelijk te richten. Deze tegenstelling beheerste ook de beraadslagingen in de beide vergaderingen van de Raad van Ministers op 23 november en vooral op 14 december.

Raad en Commissie beschikten over het op 8 oktober uitgebrachte eindverslag van de groep Werner, een waardevol stuk waarmee de Nederlandse Regering in grote lijnen kan instemmen. De minister bracht in herinnering dat de conclusies van het op 20 mei ingediende tussentijdse verslag in juni reeds door de Raad waren aanvaard. Desgevraagd erkende de minister het belang van de omstandigheid dat hoge ambtenaren van de zes landen in de Groep-Werner tot gemeenschappelijke gedachten waren gekomen. Hij vestigde er echter de aandacht op dat zij niet formeel namens hun landen hadden gesproken. Zo is het Franse lid nogal afgeweken van de opvattingen van de eigen regering.

De voorstellen van de Commissie aan de Raad, vervat in een concept-resolutie en een tweetal ontwerp-beschikkingen (gedateerd 29 oktober), hadden Nederland teleurgesteld. In het bijzonder was in de door de Raad aan te nemen resolutie de passage over de verdere ontwikkeling na de eerste etappe wel erg mager. De Raad zou zich wat dit betreft moeten beperken tot het akte nemen van de door de Commissie uitgedrukte wens

„hem vóór 1 mei 1973 een mededeling over te leggen over de bij de realisatie van de economische en monetaire unie bereikte resultaten en over de maatregelen die na verstrijking van de eerste etappe moeten worden genomen en hem voor die maatregelen waarvan de tenuitvoerlegging niet op basis van de huidige bepalingen van het verdrag zal kunnen plaatsvinden een ontwerp als bedoeld in artikel 236 daarvan in te dienen.”

De ontwerp-beschikking over de begrotingspolitiek achtte minister Witteveen daarentegen wel nuttig. Hierin worden drie bijeenkomsten voorzien van de raad per jaar, waar onder meer de begrotingen van de lidstaten onderzocht zullen worden in het kader van de coördinatie van de economische politiek.

10 900 10

Desgevraagd zette de bewindsman uiteen dat het voor de coördinatie van de begrotingsvoorbereiding van belang is dat de hierbij voor een lidstaat optredende hoge ambtenaren namens alle departementen kunnen spreken.

De Commissie had ten slotte een beschikking ontworpen over de samenwerking tussen de centrale banken die Nederland in bepaalde opzichten te ver gaat. De presidenten van die banken zouden immers (tweemaal per jaar en telkens wanneer de toestand zulks vereist) gezamenlijk beleidlijnen moeten vaststellen voor de geld- en kredietpolitiek „in het kader van de door de raad vastgelegde richtlijnen”. Het is de vraag of deze laatste beperking wel verenigbaar is met de in vele landen bestaande onafhankelijke positie van de centrale bank ten opzichte van de regeringen. Enerzijds is weliswaar de Banque de France niet veel anders dan een afdeling van het departement van Financiën, anderzijds is echter de Bundesbank sterk onafhankelijk. Zulks geldt in mindere mate ook voor de Belgische centrale bank. Ook de verhouding tussen Nederlandsche Bank en Regering is van subtiële aard.

Het voorstel van de Commissie – dat ten onrechte ook het Monetaire Comité in het geheel niet noemt – zou in de toekomst een bron van moeilijkheden kunnen vormen. Overigens zijn de centrale banken wel betrokken geweest bij de studie over de economische en monetaire unie, o.m. doordat de voorzitter van het Comité van Gouverneurs deel uitmaakte van de Groep-Werner. Desgevraagd deelde de bewindsman mede, dat het Nederlandse bezwaar niet zozeer artikel 2 van de ontwerpbeschikking betreft, dat overleg voorschrijft bij afwijking van de door de centrale banken eenmaal gezamenlijk aanvaarde richtlijnen. Wanneer in de verdere toekomst een instantie ontstaat met een functie als van een „Europese centrale bank”, zal ook de nodige controle door de regeringen en daardoor ook de parlementaire controle verzekerd moeten zijn.

Aan het begin van de vergadering van de Raad op 23 november hield de voorzitter van de Commissie tot voldoening van voorai de Bondsrepubliek en Nederland een uiteenzetting, waaruit moest blijken dat de Commissie wel degelijk de gedachten van de Groep-Werner onderschrijft. Overigens is dit standpunt van de Commissie tijdens de twee vergaderingen van de Raad niet duidelijk geconcretiseerd.

In de eerste vergadering onderstreepte Nederland nog eens dat de economische en monetaire unie niet tot stand kan komen zonder dat bevoegdheden worden toegekend aan gemeenschapsorganen en zonder dat daarop democratische controle bestaat. De bewindsman achtte het niet noodzakelijk, dat nieuwe organen in het leven worden geroepen, welke vraag door de Groep-Werner open wordt gelaten. Wel zullen de bestaande gemeenschapsinstituten moeten evolueren. Het zou immers een vreemde figuur zijn als op een gegeven moment het Europees Parlement de Commissie tot aftreden zou kunnen dwingen, terwijl dan de Raad belast blijft met de benoeming van nieuwe Commissieleden.

Op 23 november werd ook van Italiaanse zijde gewezen op de noodzakelijkheid van toekenning van bevoegdheden aan gemeenschapsorganen. Frankrijk meende, dat de voorstellen van de Commissie juist terecht slechts een beperkte strekking hadden. Door de Bondsrepubliek werden de conclusies van de Groep-Werner reeds een compromis geacht, waarvan Commissie en Raad niet nog weer verder moesten afwijken. Ook de Bondsrepubliek wenste meer duidelijkheid over het einddoel.

Nederland merkte nog op, dat de onderlinge versmalling van de bandbreedte – waaronder verstaan wordt de verkleining van de schommelingen van de wisselkoersen der Zes ten opzichte van elkaar – alleen kan passen in de beoogde verdere coördinatie van de economische politiek. Hierbij denkt Nederland aan een relatieve versmalling, zoals door de Minister reeds toegelicht bij de plenaire behandeling van hoofdstuk IX B van de rijksbegroting. Dit onderwerp is bestudeerd door het Comité van Gouverneurs der centrale banken.

Ter voorbereiding van de tweede vergadering van de raad had het Comité van Permanente Vertegenwoordigers door een werkgroep een stuk laten voorbereiden. Hiermee stond aan de Raad op 14 december een concept-tekst ter beschikking waarbij

alle alternatieven en amendementen bepleit door de verschillende landen waren aangegeven. Tijdens de vergadering bleken vijf delegaties de Nederlandse formulering van het einddoel te onderschrijven, waarbij bevoegdheden naar de Gemeenschap zouden overgaan. Frankrijk stelde daarentegen de volgende wel zeer beperkte tekst voor:

„Het beheer van de economische en monetaire unie wordt in alle stadia, *met inbegrip van de eindfase*, verzekerd door de Raad, die beslist op voorstel van de Commissie. De raad bestudeert te zijner tijd de vraag of en hoe de werking van bepaalde comités moet worden aangepast, zodat dit beheer zo doelmatig mogelijk is”.

Frankrijk merkte op dat de institutionele ontwikkeling niet te voorspellen was. Derhalve zou men uit moeten gaan van de organen, zoals ze nu functioneren. Met deze clause wordt gedoeld op de unanimiteitsregel die op grond van het zogenaamde Akkoord van Luxemburg geldt voor de besluitvorming in de Raad. De minister merkte op dat zijns inziens de ontwikkeling van de economische en monetaire unie juist meerderheidsbeslissingen nodig zal maken. De Italiaanse delegatie achtte het irreal om te verwachten dat een monetaire unie bereikbaar is zonder institutionele veranderingen. Wel erkenden de „Vijf” dat er naast centrale natuurlijk ook nationale bevoegdheden zullen blijven bestaan. Nodig is slechts centralisatie van die beleidsbeslissingen welke rechtstreeks het functioneren van de monetaire unie beïnvloeden. Algemeen wordt hier het „subsidiariteitsbeginsel” erkend.

Gedurende een lange pauze in de Raadvergadering van 14 december trachtte een werkgroep op instigatie en onder leiding van de voorzitter van de raad – de Duitse minister Schiller – een compromis uit te werken. Dit bleek echter onbereikbaar. Frankrijk wees nu vooral op de constitutionele bezwaren tegen de gedachtegang van de „Vijf”. Dit argument vond echter niet veel weerklank, aangezien de ontwikkeling van de Gemeenschappen nu eenmaal ook grondwetswijziging moet kunnen meebrengen in de lid-staten. België en Luxemburg hebben hun grondwet trouwens reeds kort geleden moeten wijzigen in verband met de aanwijzing van eigen middelen voor de Gemeenschappen.

De bewindsman vestigde er de aandacht op dat de Raad toch ook wel op enige punten overeenstemming had bereikt. Allereerst hernieuwde de Raad de aanvaarding van de conclusies van het interimrapport van de Groep-Werner. Dit betekent dat belangrijke economische beslissingen naar gemeenschapsorganen zullen overgaan, dat het E.E.G.-verdrag gewijzigd zal worden en dat de voorbereiding hiervan geheel zal plaatsvinden in de eerste etappe van de verwezenlijking van de economische en monetaire unie. De Raad besloot voorts op 14 december om zich juridisch niet te binden aan de totstandkoming van de unie in een periode van 10 jaar – hetgeen minister Witteveen ook niet juist zou achten – maar om hiertoe wel de politieke wil uit te spreken.

Tenslotte is er overeenstemming bereikt over de „relatieve margever Nauwring”, d.w.z. dat bij ruimere fluctuatiemarges rond de wisselkoerspariteiten in het algemeen de E.E.G.-landen onderling in elk geval binnen de huidige marges zullen blijven. Tot verbazing van de andere delegaties stelde Frankrijk overigens de vraag of voor een monetaire unie volstreekte convertibiliteit der valuta's wel onontbeerlijk was.

De Raad ging tenslotte vroeg in de ochtend van 15 december uiteen zonder dat verder vorderingen konden worden gemaakt in de bespreking van het door de Permanente Vertegenwoordigers opgestelde document. Aangezien het niet mogelijk was een geschikte datum te vinden voor een volgende bijzondere raadsvergadering over de monetaire unie, zal zij waarschijnlijk pas weer aan de orde komen in februari 1971.

Na vragen uit de vaste commissie deelde de bewindsman nog het volgende mede.

Alle hoop op uiteindelijke overeenstemming hoeft niet te worden opgegeven. Het is allereerst voor Frankrijk in het algemeen reeds niet prettig om te staan tegenover vijf bijna gelijkdenkende partnerlanden. Voorts heeft Frankrijk zelf inder-

tijd aangedrongen op de totstandkoming van een monetaire unie.

Wat het middellange steunmechanisme betreft – eveneens nog aanhangig bij de Raad – hecht Frankrijk groot belang aan de totstandkoming ervan, waardoor het minder afhankelijk wordt van het I.M.F. Ook streeft het naar versmalling van de wisselkoersmarges en naar een gezamenlijk optreden van de E.E.G.-landen in wijder internationaal verband. Met de realisering van de eerste etappe van het monetaire-unieplan, zijn voor Frankrijk niet zozeer nauwkeurig te kwantificeren financiële belangen gemoeid maar wel is het geïnteresseerd in een versterking van de rol der gemeenschap in het internationale monetaire stelsel, welke op zijn beurt een sterke Franse invloed garandeert.

De Nederlandse Regering wenst te vermijden, dat de totstandkoming van een Europese economische en monetaire unie, de cohesie van de Atlantische samenwerking aantast. Deze cohesie is toch al in gevaar door de ontwikkelingen op het gebied van de handelspolitiek. Nederland zal er derhalve niet aan meewerken, dat de monetaire unie zich slechts op die punten richt, die de externe positie van Frankrijk versterken. Eerst moet beslist worden over het einddoel van die unie – waarbij natuurlijk beschrijving van de details onmogelijk is – en dan pas over de inrichting van de eerste etappe als ook over het steunmechanisme.

De bewindsman achtte het wel begrijpelijk, dat men vooral in Frankrijk wakker geschrokken is door de concrete suggesties van de groep-Werner. Tijdens de Haagse conferentie van 1 en 2 december 1969 stond de praktische betekenis van een economische en monetaire unie velen nog niet duidelijk voor ogen. Daardoor was toen politieke wilsovereenstemming relatief gemakkelijk te bereiken.

Het verheugde de Minister, dat hij de problematiek van de monetaire unie bij enkele gelegenheden reeds in het parlement heeft kunnen bespreken. Zijnerzijds was hij gaarne bereid het overleg met de vaste commissie voort te zetten, indien de stand van de onderhandelingen daartoe aanleiding zou geven. Tegen de suggestie van een commissielid om hierbij ook de vaste commissie voor Economische Zaken te betrekken had hij geen enkel bezwaar. Hij deelde mede deze materie ook te hebben besproken tijdens een lunch met enige monetaire deskundigen uit het Nederlandse bedrijfsleven, in het bijzonder bankiers. In het algemeen had daar de Nederlandse houding steun gevonden. Tevens had hem recentelijk een advies bereikt van de commissie voor Internationale Sociaal-Economische Aangelegenheden van de S.E.R. over de onderhavige materie.

Naar aanleiding van opmerkingen van commissieleden herinnerde de bewindsman eraan, dat de Haagse conferentie tegelijkertijd verdieping en uitbreiding van de Gemeenschappen besloot na te streven. Dit betekent, dat de eerste etappe van de monetaire unie niet hoeft te wachten op het resultaat van de onderhandelingen met Engeland en andere kandidaatleden. Wel is het natuurlijk in verband met de uitwerking van het integratieplan van belang als Engeland op 1 januari 1973 lid zou

zijn van de Gemeenschappen. De Engelse minister Barber heeft overigens verklaard geen bezwaar te hebben tegen de eerste fase van de monetaire unie, en aan de ontwikkeling naar de eindfase mee te willen werken „as far as fast” als de Zes zelf in deze richting zullen gaan.

De bewindsman zette vervolgens uiteen dat in die eerste fase gestudeerd zal worden over de harmonisatie van de instrumenten voor het monetaire beleid. Voordat op dit gebied iets is bereikt zal het niet wel mogelijk zijn om – zoals uit de vaste commissie was gevraagd – gezamenlijk een greep te krijgen op invloeden van de zogenaamde Eurodollarmarkt op de nationale geldmarkten.

Ook in een economische en monetaire unie – zo betoogde hij ten slotte – zullen de begrotingen van de lid-staten niet gelijk hoeven te groeien. Coördinatie is in de eerste plaats noodzakelijk ten aanzien van de omvang van de saldi en de financiering daarvan. Mocht echter ooit een streven blijken om ook de omvang van de begrotingstotalen te coördineren – bij voorbeeld vanwege het conjunctureel effect – dan zal dit een reden te meer zijn om een effectieve parlementaire controle tot stand te doen komen. De bewindsman deelde mee, dat de tekst van de desbetreffende resoluties van het Europees Parlement helaas niet tijdig in Brussel was gearriveerd; zij lag in ieder geval niet ter tafel in de vergadering van 14 december.

Aldus vastgesteld 19 januari 1971.

GOEDHART
 VONDELING
 BAKKER
 KIEFT
 BROUWER
 JOEKES
 NOTENBOOM
 W. SCHOLTEN
 PORTHEINE
 VAN DEN BERGH
 BARENDREGT ¹⁾
 PEIJNENBURG
 DE GOEDE
 ANDRIESEN
 VERLAAN
 GOUDZWAARD.

¹⁾ Als plaatsvervanger van de heer Berg, die heeft opgehouden lid der Kamer te zijn.